

FAİK REŞAD: TARİH-İ EDEBİYAT-I OSMÂNİYYE

Faik Resad: Tarih-i Edebiyat-i Osmâniyye

Salih ÖZYURT

Arş. Gör., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

sozyurt@agri.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-9535-7357>

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi-Journal of Ağrı İbrahim Çeçen University Social Sciences Institute AİCUSBED 5/1 Nisan/April 2019 / Ağrı

ISSN: 2149-3006

e-ISSN: 2149-4053

Makale Türü- <i>Article Types</i> :	Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi- <i>Received Date</i> :	27.03.2019-
Kabul Tarihi- <i>Accepted Date</i> :	04.04.2019
Sayfa- <i>Pages</i> : 225-229	 10.31463/aicusbed.545555

<http://dergipark.gov.tr/aicusbed>

This article was checked by

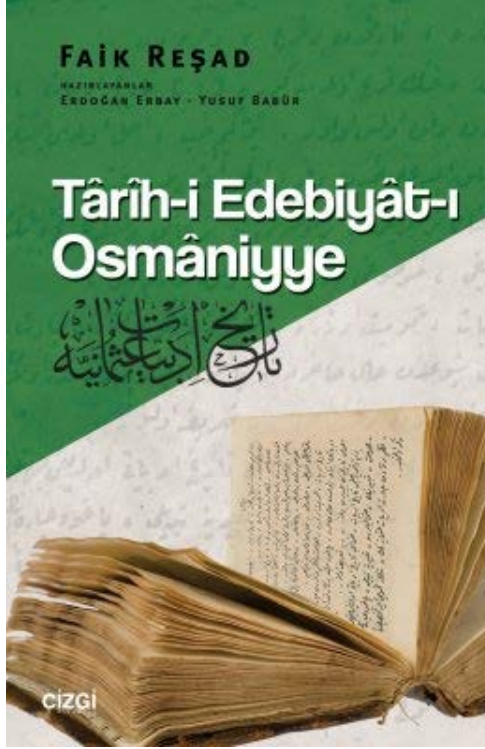
 iThenticate

FAİK REŞAD; TARİH-İ EDEBİYÂT-I OSMÂNİYYE
(Hazırlayan: Prof. Erdoğan ERBAY,- Dr. Öğr. Üyesi Yusuf BABÜR).
Konya, Çizgi Yayınevi, Aralık 2017. ISBN: 978-605-196-080-7

Salih ÖZYURT

Edebiyat Tarihi, toplumların çağlar boyunca oluşturdukları edebi

eserleri ele alan, edebi dönemleri, edebi dönemlerin belirleyici özellikleri, şair ve yazarların hayatları, edebi kişilikleri, eserlerini, edebiyatı etkileyen tarihi olayları, dönemin siyasi ve sosyal hadiselerini, edebi türlerin gelişimini inceleyen bir bilim dalıdır.

Tanzimat ile ortaya çıkan Edebiyat Tarihi yazımı, daha önce ortaya koyulan bu konuya alt yapı oluşturacak eserlerin dışında bu türün ilk örneklerinden birisidir.(s. 9)

Edebiyat Tarihi ismiyle bilinen ilk eserler, Abdülhalîm Memdûh'un "Târîh-i Edebiyyât-ı Osmâniyye (1888/1889)", Recaizâde Mahmut Ekrem'in

"Kudemadan Birkaç Şair (1888)" ve Muallim Naci'nin "Osmanlı Şairleri (1890)" adlı eserlerle Faik Reşad'ın "Tarih-i Edebiyat-ı Osmâniyye (1911/12)" adlı eseridir.

Faik Reşad'ın yazımızda tanıtacağımız Edebiyat Tarihi türündeki "Tarih-i Edebiyat-ı Osmâniyye" adlı eseri, Prof. Dr. Erdoğan ERBAY ve Dr.

Öğrt. Üyesi Yusuf BABÜR'ün emekleri ile günümüz Türkçe'sine aktararak, okuyucu ve araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

Faik Reşad (d.1851-ö.1914), eserinin başında Edebiyat Tarihi türünün tanımını yaparken, eserinde çağlar boyunca oluşturulmuş bir medeniyetin düşünce ve duygu dünyasına tercüman olan sanatçıları ve geçirdiği evreleri tanıtır. Divan edebiyatı oluşturucularını, yaşadıkları çağın koşullarını ve yetiştikleri çevrenin özelliklerini ele alarak inceler. Bu durumun da bir ihtiyaçtan kaynaklandığından bahseder.

“İnsanın meydana koyduğu eserler, he zaman değilse de çoğunlukla bir merakın, bir mecburiyetin ya da bir ihtiyacın neticesidir. Zira Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye adlı eser de, hem bir ihtiyaç hem de bir mecburiyete binaen vücut bulmuştur.”(s. 13)

Faik Reşad'ın künye bilgilerinden sonra hazırlamış olduğu “Tarihi Edebiyât-ı Osmâniyye” çalışmasını, dil içi çevirisini yapan Erbay ve Babür, günümüz okurlarının faydalanmaları için çevirdikleri eser ile ilgili düşüncelerini eserin giriş bölümünde belirtmişlerdir. Bu bölümde, Faik Reşad'ın mukaddime bölümünde ifade ettiği görüşlere yer verdiklerini ancak bazı düzeltme ve eklemeler yaptıklarını, bunu, Faik Reşad'ın fikir dünyasının sınırlarını aşmadan yaptıklarını belirtirler.

Bu bağlamda, Faik Reşad'ın fikirlerini günümüz okuyucusu için daha anlaşılabilir olmasını sağlamak adına ortaya koyulan fikirler etrafında esere küçük başlıklar eklemiştir.

Eser, Reşad'ın, Dârü'l-fünûn Târîh-i Edebiyyât ve Kadastro Mektebi Âli'si Kitâbet-i Resmîyye Muallimi görevlerini ifa ederken ihtiyaca binaen, hazırlamış olduğu ders notlarından müteşekkildir. Yazar, eserinin üç ciltten oluşacağını, birinci cildin giriş ile beraber on iki kısma ayrıldığını, devrelerden bir kısmının ikinci cilt içerisinde olacağını, geri kalan diğer kısmının ise “manzum ve mensur” seçme metinlerden oluşacağını ifade etmektedir.

Âşık Paşa ile Şeyhülislâm Yahya Efendi arasındaki devreyi içine alan ilk cildi yayınlanmış, Nef'î'den Şînâsi'ye kadarki devreye ait II. Cildi ile sadece metinlerin yer almasına ayrılmış olan III. cildin hazırlanması mümkün olmamıştır. Eser, Âşık Paşa'dan yazıldığı döneme kadar kronolojik sıra ile çeşitli edebî devreler içine yerleştirilmiş şairleri incelemektedir. Ayrıca tezkirelerde de bahsedildiği gibi edebiyatın tarihî seyri içinde, yaşanan zaman ve sosyal şartlar göz önünde bulundurulmadan ayrı ayrı değerlendirildiği temel inceleme bölümü dışında edebiyat tarihi hakkında genel düşüncelerin yer aldığı uzun bir girişten meydana gelmektedir.

Erbay ve Babür, Faik Reşad'ın bu eserinin genel olarak Ziya Paşa'nın "Harabat Mukaddimesinde" ileri sürdüğü görüşler etrafında şekillendiğini belirtirler. Reşad'ın, mukaddime bölümünde beyan ettiği düşüncelerin, Ziya Paşa'nın düşüncelerinin sebep olduğu münakaşalar çerçevesinde ileri sürülen fikirleri içerdiğini, bu konuları da en iyi şekilde ortaya koymak için münakaşa konularına göre küçük ara başlıklar eklemiştir. (s. 9-10)

Bu başlıklar şöyle sıralanmıştır:

1. Edebiyat Tarihi Kavramı Etrafında
2. Edebiyat ve Edip Kavramları
3. Edebiyat, Söz ve Şiir İlişkisi
4. Bizde Edebiyatın Varlık Tarihi: Edebiyat Devreleri

Giriş kısmında, Edebiyat Devreleri ile Osmanlı şiirinin 12 devirden oluştuğundan bahsederek devirleri şöyle sıralar: 1. Âşık Paşa devri, 2. Şeyhi devri, 3. Ahmet Paşa devri, 4. Necati devri, 5. Zati devri, 6. Baki devri, 7. Nefî devri, 8. Nabi devri, 9. Nedim devri, 10. Ragıp Paşa devri, 11. Şeyh Galip devri, 12. Şinasi devri. (s. 20)

5. Faik Reşad Ziya Paşa'ya Karşı
6. Ziya Paşa ve Hece Vezni / Parmak Hesabı Meselesi
7. Mizaç Farklılıkları ve Nazım Şeklinin Tercih
8. Mensur Eserler
9. Türkçe ve İmla Meselesi
10. Edebiyat Tarihinin Varlık Alanı (s. 13-38)

Eser, giriş kısmından sonra yazarın 12 devreye ayırdığı Osmanlı şiirinin ilk 6 devresinden müteşekkildir.

BİRİNCİ DEVİR

- Âşık Paşa
- Süleyman Çelebi

İKİNCİ DEVİR

- -Şeyhu'ş-Şu'arâ
- Şeyhi
- Ahmedî
- Seyyid Nesîmî
- Sultan Murâd-ı Sâni
- Şeyhoğlu
- Dâ'î
- Hümâmî
- Safî
- Şeyh Ulvân-ı Şîrâzî

ÜÇÜNCÜ DEVİR

- Ahmed Paşa
- Nizâmî
- Adnî
- Atâyî
- Sinan Paşa
- Nişânî

- Melîhî
- Halîlî
- Mehdî
- Resmî
- Ulvî
- Zeynep Hatun

DÖRDÜNCÜ DEVİR

- Necâtî
- Şehzâde Cem
- Hamdî
- Sa'dî
- Cemâli
- Mollâ İzârî
- Sun'î
- Şevkî
- Kemâl
- Vâsî
- Mîhrî Hatun

BEŞİNCİ DEVİR

- Zâtî
- Mesîhî
- İbn Kemâl
- Sa'yî
- Ca'fer Çelebi

ALTINCI DEVİR

- Bâki
- Nev'î
- Hayâlî
- Yahyâ Bey
- Fuzûlî
- Emrî
- Hüdâyî-İ
- Mü'ezzin
- Figânî
- Meşâmî
- Rûhî
- Yahyâ Efendi

Faik Reşad'ın, Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye'si bazı yönlerden eksik bulunarak tenkit edilse de, uzun yıllarını bu çalışmaya ayırmış olan bir üstadın elinden çıkmışlığından dolayı oldukça önemlidir. Osmanlı Edebiyat Tarihi hakkında eksik kalmış olan bir alana sunmuş olduğu katkı ile ilk eserlerden biri olarak kabul edilen ve diğer Edebiyat Tarihi çalışmaları ile mukayese edilemeyeceği düşünülmektedir. Ayrıca kendi alanında kaleme alınmış önemli bir eser olduğu yönünde de edebiyat camiasının ortak düşüncelerde birleştiği anlaşılmaktadır.

Erbay ve Babür tarafından günümüz okuyucusunun istifadesine sunulmuş olan eserin, günümüz okurlarının anlayacağı ifadeler ile ortaya çıkarılması büyük bir değerdir. Ayrıca eserin kaleme alındığı dönemde tartışılan fikirlerin ve çağlardan beri devam eden bir edebiyatın anlaşılmasına katkısı münasebetiyle hazırlayanlara teşekkür etmek gerekir.

Bu bağlamda, eserin arka kapak yazısından yapacağımız alıntı, eserin kıymetini ifade etmesi bakımından bir fikir verebilir, düşüncesindeyiz:

“Milletler, tarih boyunca belirli özellikleri ile öne çıkmışlardır. Bazıları tarihi yapmış, bazıları tarihi yaşamış, bazıları ise hem tarih yapmış

hem yaşamıştır. Türk milleti, hem tarih yapan hem de yaşayanlardandır. Tarihin yolunu gelecek için yürüyen Türk milleti seyahat esnasında yapıp ettiklerini önce sözlü, ardından da yazılı olarak görünür kılmıştır. İşte bu yüzdendir ki, edebiyatın tarihi, milletin de tarihidir. Ferdin duygu ve düşünceleri, toplum dediğimiz büyük yapının ortak değerleri çerçevesinde bir araya gelirken, yarına ses verebilme erdemine de çılgık olmuştur. Aynı şekilde, toplumun olgunluğa erişmesi noktasında, toplumun en küçük parçası olan ferdin sağlam ve sağlıklı adımları, yolculuk durumunda önüne çıkan olumsuzlukları yok etmek için kahramanlık görevini yerine getirmişlerdir.”